

کد اعضایی همایش
۸۷۱۸۰-۲۱۰۳

راهنمای همایش

تولید و توزیع گیاهان دارویی

PANBAZAR

موسسه تخصصی گیاهان دارویی

وزارت بهداشت

The 2nd International Conference on
Medicinal Plants, Organic Farming,
Natural and medicinal materials

مواد طبیعی و دارویی

۲۲ اسفند ماه ۱۳۹۷ - مشهد مقدس

مروری بر خواص دارویی و اثرات فارماکولوژیک گیاه دارویی اسفرزه

سید عبدالمجید قاضی زاده هاشمی^۱، علی قادری^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد گیاهان دارویی دانشگاه آزاد شیروان

۲- مدرس دپارتمان مهندسی تولیدات گیاهی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه فنی و حرفه ای استان خراسان رضوی، ایران

چکیده

اسفرزه با نام علمی *Plantago ovata* گیاهی است علفی، چند ساله و به ارتفاع تا ۱۰ سانتی متر. برگ‌های این گیاه کشیده، باریک، نوک تیز و کرک دار است که به علت فقدان ساقه، از روی زمین منشعب شده‌اند. گل‌های اسفرزه کوچک، سفید رنگ به صورت اجتماع سنبله و به حالت استوانه‌ای به ارتفاع تا ۲ سانتی متر بر روی دم گل‌هایی به طول تا ۹ سانتی متر قرار گرفته‌اند. قسمت مورد استفاده‌ی گیاه، دانه‌های آن است که قایقی شکل و به طول تا سه میلی‌متر هستند. دانه‌های گیاه به رنگ خاکستری مایل به صورتی بوده که دارای خطی قهوه‌ای رنگ در طول قسمت مقعر می‌باشند. زمان جمع آوری این دانه‌ها، اواسط تابستان می‌باشد. موسیلاژ به میزان ۲۰ تا ۳۰ درصد، بر روی دانه‌ها قرار گرفته است که در اثر هیدرولیز تولید دگزیلوزان، آرابینوز، د-گالاکتوز، د-گالاکتورونیک اسید می‌نماید. همچنین دانه‌ها دارای روغن ثابت، پروتئین و مقدار بسیار کمی از ایریدوئید از جمله آکوبین هستند. موسیلاژ سطح دانه‌ها، حاوی تا ۸۵ درصد آرابینوکیسیلاز و مقدار کمی رامنوز می‌باشد. مهم‌ترین اثر اسفرزه، رفع یبوست است. برای درمان این بیماری باید دانه‌ها با مقدار زیادی آب یا مایعات مصرف شود؛ چرا که موسیلاژ سطح دانه‌ها، برای حجیم شدن، احتیاج به آب زیادی دارد تا عملکرد آن به حداکثر برسد. هر دانه ۱۰ برابر حجم خودش متورم می‌شود و به شکل لعابی ژلاتینی درمی‌آید و این لعاب منشاء شفابخشی آن در موارد اسهال و یبوست می‌باشد. اثر دیگر آن، کاهش کلسترول و چربی خون است. آزمایش‌ها نشان داده است که مصرف روزانه، ۱۵ گرم از اسفرزه در مدت دو هفته، می‌تواند باعث کاهش ۵ درصد کلسترول گردد. آثار دیگر اسفرزه، شامل اثرات ضد سرفه و ضد التهاب دستگاه گوارش است.

واژگان کلیدی: خواص دارویی، فارماکولوژیک، اسفرزه